

STAKINGS-CULTUUR IN FRANKRIJK

DE REDENEN WAAROM DE FRANSEN
VEEL STAKEN EN DEMONSTREREN IN
VERGELIJKING MET NEDERLAND

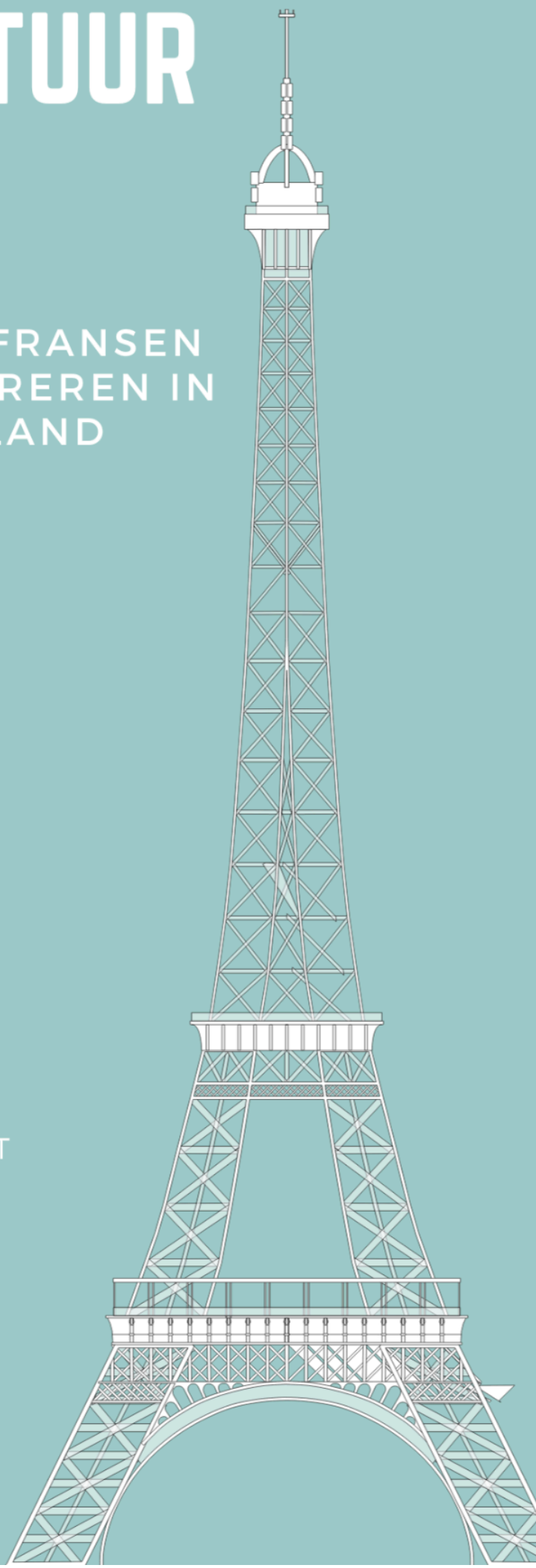

RALPH DE VRIES & JIP VAN GEEST

6vwo

Mevr. Dekkers

Maart 2024

Inhoudsopgave

Inleiding.....	2
1. Wat zijn de arbeidsomstandigheden in Frankrijk?.....	3
2. Wat zijn de overeenkomsten/verschillen tussen de stakingen in Frankrijk en Nederland?.....	5
Onderzoek.....	7
2.1 Spraakmakend protest in Nederland.....	8
2.2 Spraakmakend protest in Frankrijk.....	9
3. Hoe heeft de geschiedenis van arbeidersprotesten en vakbonden in Frankrijk bijgedragen aan het hoge aantal stakingen?.....	11
4. In welke mate heeft de economische en sociale ongelijkheid in Frankrijk invloed op het hoge aantal stakingen?.....	13
5. Wat leveren de protesten in Frankrijk op?.....	14
Conclusie.....	16
Evaluatie Ralph.....	18
Bronvermelding.....	19
Logboek.....	21

Inleiding

Frankrijk heeft 2 keer het WK voetbal gewonnen, maar Frankrijk is op een ander gebied ook wereldkampioen: demonstreren. Met een geschiedenis vol met opstanden, stakingen en demonstraties heeft Frankrijk de wereld vaak doen opkijken en zich afvragen waarom de Fransen zo vaak de straat op gaan om hun onvrede te uiten. De Europese vakbondsorganisatie Etui heeft berekend dat er tussen 2010 en 2019 jaarlijks gemiddeld 128 stakingsdagen waren per 1000 werknemers. Tegelijkertijd lijkt Nederland, met een vergelijkbare westerse democratische structuur, minder geneigd tot massale protesten en stakingen. In Nederland waren er tussen 2010 en 2019 namelijk 16 stakingsdagen per 1000 werknemers, een stuk minder dan Frankrijk dus. Dit roept de volgende onderzoeksvraag op: *"Om welke redenen staken en demonstrieren de Fransen zo veel, en in hoeverre verschilt dit met Nederland?"*.

Een hypothese op deze vraag is: De Fransen staken veel omdat ze te maken hebben met slechte arbeidsomstandigheden.

Het doel van dit onderzoek is het onderzoeken van de factoren die ertoe hebben geleid dat er zoveel stakingen, demonstraties of opstanden zijn en waarom dit dus een groot verschil is met de buurlanden waaronder dus ook Nederland.

Voor dit onderwerp is gekozen vanwege de onduidelijkheid over het grote verschil in stakingen met Nederland. Een combinatie van nieuwsgierigheid en het willen begrijpen van de Franse leefomstandigheden heeft ook voor de keuze van ons onderwerp gezorgd.

In dit onderzoek wordt de onderzoeksvraag beantwoord aan de hand van vijf deelvragen. Als eerste wordt er een blik geworpen op de arbeidsomstandigheden in Frankrijk. Dit geeft een beeld over de omstandigheden waarin de Fransen leven met betrekking tot arbeid, wat misschien een oorzaak is voor de onvrede en dus de stakingen in Frankrijk. In de tweede deelvraag wordt een vergelijkende analyse van Nederland en Frankrijk weergegeven. De overeenkomsten en verschillen tussen de stakingen in beide landen worden hier onderzocht en met bekende voorbeelden van een spraakmakend protest in Nederland en in Frankrijk. De derde deelvraag richt zich op de geschiedenis van vakbonden en arbeidsprotesten in Frankrijk en of dat heeft bijgedragen aan de vele protesten die in de toekomst volgden. De vierde deelvraag zoomt in op de economische en sociale ongelijkheid in Frankrijk en de invloed daarvan. Tot slot wordt er nagegaan of de protesten uiteindelijk wat hebben opgeleverd, met daarbij een positief of negatief gevolg.

Hieruit volgt de volgende deelvragen:

1. *Wat zijn de arbeidsomstandigheden in Frankrijk?*
2. *Wat zijn de overeenkomsten/verschillen tussen de stakingen in Frankrijk en Nederland?*
 - 2.1 *Spraakmakend protest Nederland*
 - 2.2 *Spraakmakend protest Frankrijk*
3. *Hoe heeft de geschiedenis van arbeidersprotesten en vakbonden in Frankrijk bijgedragen aan het hoge aantal stakingen?*
4. *In welke mate heeft de economische en sociale ongelijkheid in Frankrijk invloed op het hoge aantal stakingen?*
5. *Wat leveren de protesten in Frankrijk op?*

1. Wat zijn de arbeidsomstandigheden in Frankrijk?

Wat een antwoord zou kunnen zijn op de vraag: 'Waarom staken de Fransen zoveel?' is dat de Fransen slechte arbeidsomstandigheden hebben. In deze deelvraag wordt onderzocht wat de arbeidsomstandigheden in Frankrijk zijn, en wordt deze kort vergeleken met andere landen om zo een beeld te creëren of Fransen het daadwerkelijk zo slecht hebben.

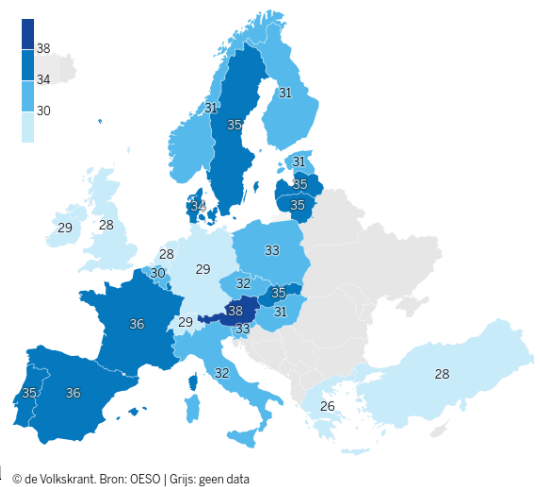
Net als in Nederland heeft Frankrijk een cao. Een collectieve arbeidsovereenkomst is een schriftelijke overeenkomst waarin afspraken over arbeidsvoorwaarden staan. Bijvoorbeeld over loon, toeslagen, betaling van overwerk, werktijden, proeftijd, opzegtermijn of pensioen.

In Frankrijk is het wettelijk verplicht om een schriftelijke arbeidsovereenkomst op te stellen in de Franse taal. Hierin staan voorwaarden met betrekking tot salaris, ontslagvoorwaarden en secundaire arbeidsvoorwaarden. Denk bij secundaire arbeidsvoorwaarden bijvoorbeeld aan een pensioenregeling of een auto van de zaak.

Een werkweek in Frankrijk duurt in principe 35 uur. Wettelijk mogen werknemers niet meer werken dan gemiddeld 44 uur per week gedurende een periode van 12 opeenvolgende weken, en de werkdag mag niet langer zijn dan 10 uur of 48 uur gedurende een bepaalde week. Uit een onderzoek van Eurostat blijkt dat een Fransman gemiddeld 36,2 uur per week werkt. Dit is een stuk meer dan de Nederlander, die gemiddeld 32,4 uur per week werkt. Het lage gemiddelde van de Nederlanders is te verklaren door het hoge aantal parttime werkende mensen. Het Europese gemiddelde is 36,4 uur per week. Vergeleken met andere landen in Europa heeft de Fransman dus helemaal niet zo'n lange werkweek. Neem bijvoorbeeld de Servische werkweek, die gemiddeld 42,3 uur lang is.

Ook zijn er in Frankrijk allerlei feestdagen, waarbij men juist wel of niet verplicht vrij krijgt van werk. Zo is er in Nederland bijvoorbeeld nieuwjaarsdag waarbij iedereen verplicht vrij is. In Frankrijk is in principe alleen de Dag van de Arbeid (1 mei) een verplichte nationale feestdag, maar bij vele andere feestdagen krijgen de Fransen ook vrij. Bijvoorbeeld bij nieuwjaarsdag, eerste kerstdag, paasmaandag en 14 juli (Franse nationale feestdag). Naast feestdagen zijn er natuurlijk ook vakantiedagen. Franse werknemers hebben recht op 5 weken betaald verlof per jaar. Wanneer men het aantal vrije dagen van de Fransen bekijkt hebben ze het eigenlijk erg goed. Op het plaatje hier rechts is te zien dat Frankrijk het op 1 na hoogste aantal vrije dagen heeft van Europa. Alleen Oostenrijk heeft er meer met 38 vrije dagen.

Wettelijke vrije dagen en feestdagen per jaar voor werknemers met een volledige werkweek

De laatste tijd speelt steeds meer de vraag over hoe ouderschapsverlof geregeld moet worden. Tot op heden geldt dit verlof in veel landen alleen voor de moeder, maar ook vaders willen verlof krijgen. Zweden loopt in dit geval voor op andere landen. In Zweden is vaderschapsverlof van drie maanden namelijk heel normaal. De Nederlandse man krijgt gemiddeld maar 1 week betaald verlof. Wel kan er aanvullend verlof aangevraagd worden van maximaal 5 weken. Het UWV betaalt dit verlof. In Frankrijk heeft de vader recht op 3 dagen betaald verlof direct na de geboorte van het kind. Ook kan in Frankrijk de man een aanvullend verlof aanvragen. Dit verlof is maximaal 25 dagen en wordt betaald door de overheid. De Europese richtlijn rondom vaderschapsverlof is 10 dagen. Frankrijk voldoet hier aan en heeft dus een goede regeling rondom verlof voor vader. Moeders in Frankrijk krijgen 16 weken betaald verlof, net als de moeders in Nederland. Vergeleken met andere landen, waaronder veel Oost-Europese landen, hebben Frankrijk en Nederland het slecht rondom zwangerschapsverlof voor moeders. Hierbij is dus veel ruimte voor verbetering van de Franse regeling rondom het verlof.

Als er gekeken wordt naar het gemiddelde salaris in Frankrijk dan hebben de Fransen een goed salaris. De Fransen staan op nummer 5 in Europa qua hoogte van het bruto uurloon. Dat is 1 plek hoger dan Nederland

De arbeidsomstandigheden in Frankrijk zijn dus eigenlijk redelijk goed, maar toch gaat het leven van de Franse arbeider niet over rozen. Er is veel sprake van politiek op de werkvloer, met een hoge werkdruk en een erge hiërarchie. Er is minder sprake van flexibilisering¹ van de arbeidsmarkt.. Ook voelen de Fransen zich minder gewaardeerd op werk. Uit onderzoek van een algehele malaise blijkt dat 54% van de ondervraagden zich nuttig voelt op werk en slechts 23% voelt zich gewaardeerd.

De Fransen hebben dus een goede cao, maar zijn toch ontevreden over de werkomstandigheden. Dit doordat ze zich niet gewaardeerd en/of nuttig voelen op werk.

¹ Flexibilisering is de verzamelnaam voor processen en maatregelen die bijdragen aan een soepeler werking van de arbeidsmarkt; arbeidsvoorwaarden worden afgestemd op wensen van zowel werknemers als werkgevers. Bij de flexibilisering van de arbeidsmarkt spelen thema's als werkgelegenheid, ontslagrecht, ontslagbescherming, flexwerken en dergelijke een belangrijke rol.

2. Wat zijn de overeenkomsten/verschillen tussen de stakingen in Frankrijk en Nederland?

Zoals in de inleiding beschreven staat, zijn er in Frankrijk een stuk meer stakingen dan in Nederland. Maar hoe kan het dat dat verschil zo groot is? Volgens Frederik Dhondt, hoofddocent rechtsgeschiedenis aan de Vrije Universiteit Brussel, zit hem dat in meerdere dingen:(2023) "Het eerste (structureel) verschil tussen Nederland en Frankrijk is de overlegcultuur die ze in Frankrijk niet kennen en in Nederland wel." Wanneer er zich in Nederland een probleem voordoet schuiven Nederlandse vakbonden aan de overlegtafel om te overleggen over het probleem met beleidsmakers. Als er zich in Frankrijk daarentegen een probleem voordoet, gaan de Fransen de straat op. Bovendien strijden de Franse vakbonden niet alleen voor zaken zoals loonsverhoging of belastingvermindering, maar ze willen ook hun anti-kapitalistische ideologie laten horen. "Het vrijhandels liberalisme is nooit populair geweest in Frankrijk.", aldus Frederik Dhondt. Als de Fransen de straat op gaan, is het doel niet alleen het krijgen van hun zin, maar ze gaan ook de straat op vanuit bepaalde ideologieën. Dat maakt de vakbonden in Frankrijk een stuk strijdlustiger en vastberaden dan in Nederland.

Als er gekeken wordt naar een ander cultuurverschil tussen de twee landen, dan is dat de hiërarchie tussen bepaalde personen. "De hiërarchische spanningen die medewerkers voelen, worden afgereageerd via sociale protesten. Dat aspect speelt ook zeker mee in het grote aantal stakingen", aldus Dhondt. Hij benadrukt hier de klassenverschillen die in Frankrijk veel groter zijn dan in Nederland. Waar de werknemer in Nederland een gezellig praatje met de baas kan maken, zal dat in Frankrijk minder snel zo zijn. Hier staan professionaliteit en hiërarchie hoog in het vaandel.

Als er dus gekeken wordt naar het geheel, zijn de Franse stakingen meestal veel meer ideologisch van aard en onderdeel van de onderhandeling. Eerst staken, dan praten. Nederlanders vinden het wellicht raar en opmerkelijk dat er zoveel wordt gestaakt in Frankrijk, maar de Fransen vinden het volkomen logisch. Dhondt zegt ook: "Het recht op staken is een fundamenteel recht binnen een democratische samenleving. De uitbreiding van het stemrecht kwam door een opstand van mensen die eerst niet mochten stemmen. De betaalde vakantie is een direct gevolg van een grote staking."

Kortom, Nederlanders overleggen problemen altijd eerst, oneindig polderen² om zo tot een compromis te komen is dus de norm. Als daaruit niets wordt opgelost, staken de Nederlanders als laatste redmiddel. Daarentegen staken Fransen juist vaak voordat de onderhandelingen überhaupt begonnen zijn, om zo hun standpunten extra kracht mee te geven. Frankrijk is ook een centraal geleid land, waardoor Franse vakbonden niet zomaar aan de overlegtafel mogen plaatsnemen om mee te overleggen. Ze zoeken dus het alternatief hiervoor op straat door te protesteren. In Nederland is het wel het geval dat vakbonden mee mogen overleggen.

² Het poldermodel is de naam die gegeven wordt aan het Nederlandse consensusmodel waarin werkgevers, vakbonden en overheid met elkaar aan tafel gaan zitten om te onderhandelen over arbeidsvoorwaarden en lonen.

Ondanks de verschillen in stakingen zijn er ook overeenkomsten tussen Frankrijk en Nederland.

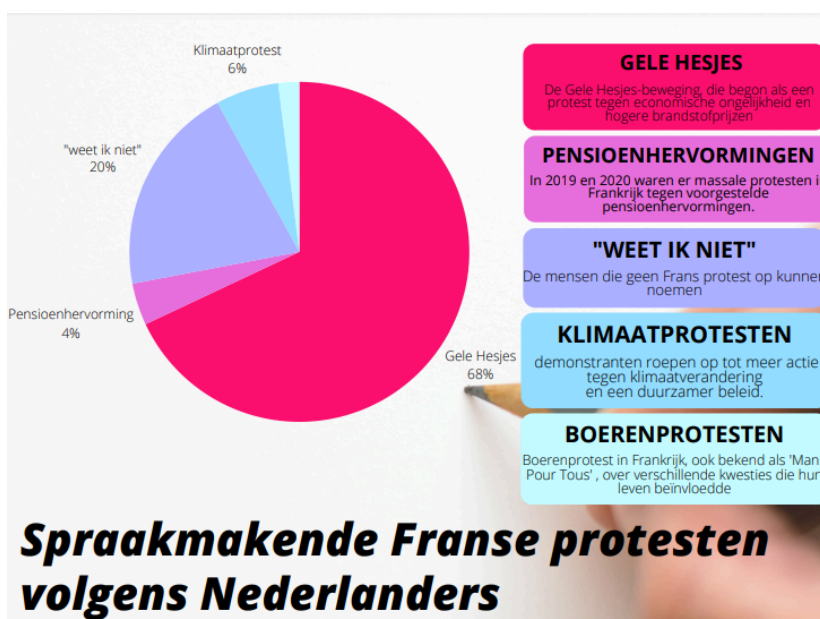
- **De rol van vakbonden:** De vakbonden spelen in beide landen een rol voor de oorzaak of organisatie van het staken. Ze dienen vaak als leider van het protest en vertegenwoordigen vaak werknemers om te onderhandelen over bijvoorbeeld betere arbeidsvoorwaarden.
- **Ongelijkheid:** Stakingen in beide landen komen vaak voort uit zorgen over economische rechtvaardigheid, sociale ongelijkheid of arbeidsvoorwaarden. Mensen willen verbetering op een van die gebieden.
- **Collectief actie als middel:** In beide landen wordt staken gezien als middel om collectief onvrede te uiten en bepaalde eisen te stellen.

Onderzoek

Voor dit profielwerkstuk is een onderzoek uitgevoerd om inzicht te krijgen in welke stakingen in Nederland en Frankrijk het meest gedenkwaardig zijn voor mensen. Het onderzoek vond plaats in Arendshof, Oosterhout centrum, waarbij vijftig willekeurige voorbijgangers zijn benaderd. We hebben de mensen twee simpele, korte vragen gesteld:

1. Welk protest in Nederland is u het meest bijgebleven?
2. Welk protest in Frankrijk is u het meest bijgebleven?

De resultaten van dit onderzoek bieden inzicht in de diversiteit van herinneringen aan stakingen in Nederland en Frankrijk. De onderzoeksresultaten worden gepresenteerd in de volgende cirkeldiagrammen. Hieruit blijkt dat het boerenprotest in Nederland en de protesten van de 'gele hesjes' in Frankrijk het meest is bijgebleven bij de Nederlanders.

2.1 Spraakmakend protest in Nederland

Een van de meest recente spraakmakende protesten van Nederland is het boerenprotest tegen het stikstofbeleid. Dit was een reeks van protestacties van de boeren die tegen het beleid van de overheid was die de veehouderij wilde inperken om het stikstofprobleem³ op te lossen. De eerste protestactie werd georganiseerd op 1 oktober 2019 door FDF (Farmers Defence Force). De directe aanleiding van dit protest was het plan van kamerlid Tjeerd de Groot om de veestapel te halveren en om zo de stikstofuitstoot af te laten nemen. De landbouw en melkveehouderij stoot ammoniak uit en is daarmee verantwoordelijk voor zo'n 40% van het stikstofprobleem. De protesten kenmerkten zich door massale bijeenkomsten, in het meeste geval met tractoren, waarbij de boeren naar Den Haag trokken. Uiteindelijk begonnen de boeren de snelwegen te blokkeren met hun tractoren om zo meer aandacht te vragen. Er zijn in totaal vanaf 2019 tot heden 19 protesten of demonstraties geweest van de boeren richting de overheid om de overheidsplannen tegen te gaan.

Mark Rutte, destijds de premier van Nederland, gaf aan dat de boeren hun onvrede mochten uiten, maar dat wel binnen de grenzen moesten doen. Diverse politici vonden dat de grenzen van het recht op demonstreren zijn overschreden. Het OM geeft aan dat de overheid heeft gefaald met betrekking tot het verzwakken van de boerenprotesten. Het snelwegen verbod voor de boeren kon slecht worden gehandhaafd door intimiderende en dreigende boeren.

Uit de tabel hiernaast kan geconcludeerd worden dat het begrip van de bevolking voor de boerenacties steeds verder afnam. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het blokkeren van de snelwegen, wat voor problemen zorgde bij de bevolking. Ook werden de protesten steeds gewelddadiger en meer en meer intimiderend. Zo zijn er mensen naar huizen van politici gegaan met een spandoek met bedreigende teksten erop. De boerenprotesten hebben uiteindelijk niet geleid tot een afschaffing van nieuwe wetsvoorstellen of maatregelen. Wel zijn er enkele compromissen gemaakt en hebben de protesten veel invloed gehad op het politieke en maatschappelijke debat over landbouwbeleid, positie van de boer in de maatschappij en de balans tussen economische belangen en milieuoverwegingen.

Begrip voor boerenacties (EenVandaag-opiniepanel)^[66]

Datum	Percentage bevolking
1 oktober 2019	89% ^[67]
10 oktober 2019	72% ^[68]
16 oktober 2019	60% ^[68]
19 februari 2020	49% ^[69]
14 juli 2020	51% ^[67]
28 juli 2022	26% ^[70]

³ Stikstofverbindingen, zoals stikstofoxiden en ammoniak, zijn schadelijk voor het klimaat vanwege hun bijdrage aan luchtverontreiniging en klimaatverandering.

2.2 Spraakmakend protest in Frankrijk

November 2018, les gilets jaunes (de gele hesjes) doemen plotseling op. Door heel Frankrijk werden rotondes en tolpoorten bezet door actievoerders die allemaal gekleed waren in opvallende gele hesjes. Het was al even geleden in Frankrijk dat er zo'n opmerkelijke sociale beweging was ontstaan. Maar waar komen deze gele hesjes vandaan en waar strijden ze voor?

In 2001 en 2010 kondigde de Franse regering aan om de belasting op benzine en diesel aanzienlijk te verhogen. Maar in beide aankondigingen moest de overheid haar maatregel intrekken, doordat er massaal werd geprotesteerd. In 2018 waren de prijzen op de oliemarkt vrij laag. Dit vergrootte de kans op invoering van de belastingverhoging, omdat er zo minder financiële druk zou worden uitgeoefend op de consumenten en dus de verwachting was dat de maatregel geaccepteerd zou worden. Die verwachting was volledig onjuist. Er ontstond een fel protest, aangekondigd op social media om zo veel mogelijk mensen erbij te betrekken. Honderdduizenden mensen blokkeerden tolpoorten en bezetten rotondes, allemaal gekleed in gele hesjes.

Er zijn enkele belangrijke kenmerken die men moet kennen om de protesten te begrijpen. Als eerste is het belangrijk om te weten dat werkgelegenheid, scholen, winkels, ziekenhuizen etcetera zich steeds meer gingen vestigen in de grote/middelgrote steden en er in de kleinere steden en het platteland steeds meer voorzieningen verdwenen. Een auto werd dus steeds noodzakelijker doordat de afstanden tussen thuis en werk steeds meer toenamen. Als tweede is het belangrijk te weten dat de gemiddelde bevolkingsdichtheid van Frankrijk 105 inwoners per vierkante kilometer is. In vergelijking met Nederland is dat vijf keer zo weinig. Voor een kwart van de totale departementen in Frankrijk is dat minder dan 50 inwoners per vierkante kilometer. Ook hier is een auto dus onmisbaar.

Dit resulteert erin dat bijvoorbeeld een medewerker in het ziekenhuis al snel meer dan honderden kilometers per week rijdt. De aangekondigde belastingverhoging op autobrandstof zou dus zorgen voor extra kosten van een paar honderd euro. De gele hesjes hadden dus het gevoel van onrechtvaardigheid, omdat de luchtvaartmaatschappij Air France met veel meer milieuschade mag blijven vliegen zonder extra belasting op kerosine, terwijl de bevolking wordt bestraft door de belastingverhoging.

De meeste mensen die aan het protesteren waren zijn werkzoekenden of mantelzorgers. Ook waren er vele zelfstandigen, van architect tot tuinman, van bloemist tot boer. Een groot aantal protestanten leefde dus in bestaansonzekerheid.

De eerste eis van de gele hesjes was het koopkrachtbehoud. De uitkeringen, salarissen en pensioenen waren laag. De nieuwe brandstofbelasting dreigde dus hun koopkracht nog verder te verzwakken. Maar al snel ging het niet alleen om de brandstoftaks, maar ook werden de eisen verbreed over diverse aspecten. Ze wilden erkenning van de *précarité*, wat betekent dat ze de huizen, werkgelegenheid, dienstverlening en winkels dichtbij wilden hebben. De rotondes werden gebruikt als toneel om hun onvrede te uiten. De Gele Hesjes kozen ervoor om specifiek rotondes te bezetten om verschillende redenen:

- *De symbolische betekenis*
Rotondes worden gezien als symbolen van de openbare mobiliteit en ruimte. Wat aansluit bij de eisen van de gele hesjes
- *Lokale identiteit en gemeenschap*
Door kleine winkeltjes met lokale producten te plaatsen bij de rotondes, probeerden ze hun lokale identiteit te benadrukken en probeerden ze te werken aan een lokale economie. Dit symboliseert hun verlangen naar meer controle over hun leefomgeving.
- *Tegenstelling lokaal-globaal*
De rotondes werden gebruikt als locaties waar de tegenstelling tussen het lokale bekende en het mondiale onbekende (la province tegen invloeden uit Parijs) duidelijk werd. Het symboliseert dus de strijd van 'gewone' mensen tegen grote invloeden van buitenaf.

Voor sommige mensen leken de gele hesjes een teken van rechtse politiek, terwijl anderen ze juist zagen als een teken van nieuwe linkse politieke betrokkenheid. Partijen aan beide extreme kanten probeerden de gele hesjes aan zich te binden als hun supportergroep.

Het ging volgens de gele hesjes niet om de afschaffing van de democratie, zoals de extreem linkse en rechtse partijen wilden horen, maar om meer macht voor het lokale niveau, meer zelfbeschikkingsrecht en meer autonomie voor de eigen omgeving. Het is juist een versterking van de democratie. De gele hesjes kunnen daarom in politiek opzicht niet bij links of rechts worden geplaatst.

Hebben de gele hesjes uiteindelijk hun doel bereikt?

De beweging die oorspronkelijk begon in 2018 als reactie op brandstofkosten, groeide uit tot een bredere beweging tegen sociaaleconomische ongelijkheid en beleidskwesties in Frankrijk. Hoewel ze zeker de aandacht hebben getrokken en sommige beleidsveranderingen hebben geïnspireerd, zoals de verlaging van belastingen voor lage inkomens, is het moeilijk te zeggen of ze hun oorspronkelijke doelen hebben bereikt. Echter, de beweging heeft wel bijgedragen aan het benadrukken van bredere kwesties met betrekking tot economische ongelijkheid, sociale rechtvaardigheid en het beleid van de regering.

3. Hoe heeft de geschiedenis van arbeidersprotesten en vakbonden in Frankrijk bijgedragen aan het hoge aantal stakingen?

De geschiedenis van arbeidersprotesten en vakbonden in Frankrijk heeft diepgaande invloed gehad op de manier waarop mensen zich organiseren en opkomen voor hun rechten op de werkvloer. Dit heeft geleid tot een opvallend hoog aantal stakingen in het land. Vanaf de industriële revolutie tot nu hebben arbeiders en vakbonden een belangrijke rol gespeeld in het streven naar verbeteringen in arbeidsomstandigheden en sociale rechtvaardigheid.

Een vroeg arbeidersprotest in Frankrijk vond plaats in 1356 in het middeleeuwse Parijs. Dit protest staat bekend als de "Jacquerie". Het was een opstand van boeren en arbeiders tegen de heersende klasse, die werd geïnspireerd door sociale en economische ongelijkheid. De opstand werd onderdrukt, maar het markeerde een vroeg voorbeeld van arbeiders en boeren die zich verzetten tegen de overheersing en uitbuiting door de adel en de hogere klassen.

Een ander arbeidersprotest is de Commune van Parijs in 1871. De Commune van Parijs heeft een belangrijke rol in de geschiedenis van de arbeidersbeweging. Het werd gezien als de eerste revolutie die werd geleid door de arbeidersklasse.

De Commune van Parijs was een revolutionaire periode die plaatsvond in 1871. Het begon nadat Parijs verslagen was in de Frans-Duitse Oorlog en de stad werd belegerd. In deze tijd riep de bevolking van Parijs op 18 maart 1871 de Commune uit, een nieuwe vorm van zelfbestuur. Ze wilden hun stad op een democratische manier besturen en hervormingen doorvoeren die gunstig zouden zijn voor de arbeidersklasse. De Commune van Parijs streefde naar sociale rechtvaardigheid en progressieve veranderingen, zoals het scheiden van kerk en staat, gratis onderwijs en het oprichten van arbeidersraden. Helaas duurde deze revolutionaire regering niet lang. Op 28 mei 1871 werd de Commune bloedig onderdrukt door het Franse leger, dat trouw was aan de zittende regering. Maar de Commune was niet gestorven na deze nederlaag.

Revolutionairen in heel Europa haalden inspiratie voor hun strijd uit dit experiment. In België bijvoorbeeld leidde een herdenking van de Commune in 1886 tot de eerste grootschalige arbeidersopstand. Dankzij deze beweging, die nog steeds elk jaar in Roux wordt herdacht, hebben de arbeiders van België de eerste sociale wetten ingevoerd en legden ze de basis voor de daaropvolgende sociale overwinningen.

Een van de bekendste en belangrijkste protesten in de geschiedenis van Frankrijk is de Franse Revolutie die begon in 1789. Het volk kwam in opstand tegen de absolute monarchie, ongelijkheid en economische problemen. Belangrijke momenten waren onder andere de bestorming van de Bastille en de executie van koning Lodewijk XVI. Dit was niet een protest specifiek voor de arbeiders, maar het heeft wel veel invloed op de huidige stakingscultuur in Frankrijk. De Fransen vieren namelijk elk jaar op 14 juli nog de waarden van de Franse Revolutie.

Naast de protesten heeft ook de geschiedenis van de vakbonden⁴ een rol gespeeld in het hoge aantal stakingen van nu. Een aantal redenen zijn:

Sterke traditie van vakbondsactivisme: Frankrijk heeft een lange geschiedenis van vakbondsactivisme en arbeidersstrijd, die teruggaat tot de 19e eeuw. Vakbonden hebben een cruciale rol gespeeld bij het verwerven van arbeidsrechten en het verdedigen van de belangen van werknemers. Deze traditie van activisme heeft geleid tot een sterke vakbondsorganisatie en een cultuur waarin stakingen worden gezien als een legitiem middel om arbeidsrechten te verdedigen.

Politieke invloed van vakbonden: Vakbonden in Frankrijk hebben vaak sterke politieke banden en kunnen invloed uitoefenen op beleidsvorming. Ze spelen een actieve rol in het politieke debat en hebben invloed op arbeidswetgeving en sociaal beleid. Deze politieke invloed stelt vakbonden in staat om druk uit te oefenen op regeringen en werkgevers, wat soms resulteert in stakingen als andere onderhandelingstactieken falen.

Sterke organisatie van vakbonden: Vakbonden in Frankrijk zijn over het algemeen goed georganiseerd en hebben een aanzienlijk ledenbestand. Dit stelt hen in staat om effectief mobilisatiecampagnes te voeren en grote aantallen werknemers te mobiliseren voor stakingen en protesten. De sterke organisatie van vakbonden draagt bij aan het vaak voorkomen van stakingen in Frankrijk, omdat ze snel en krachtig kunnen reageren op arbeidsconflicten.

Al deze factoren samen hebben bijgedragen aan het hoge aantal stakingen in Frankrijk en laten zien hoe de geschiedenis van vakbonden in het land de arbeidsverhoudingen en sociale dynamiek heeft gevormd.

Een van de bekendste vakbonden van Frankrijk is de CFDT. De Confédération Française Démocratique du Travail, dat zich vertaalt als de Franse Democratische Confederatie van Werknemers, werd opgericht in 1964. De CFDT is een van de belangrijkste vakbonden in Frankrijk en heeft een lange geschiedenis van vakbondsactivisme en het vertegenwoordigen van werknemersbelangen. Ze staan bekend om hun nadruk op democratie, sociale rechtvaardigheid en hervormingen binnen het arbeidsbestel.

⁴ Een vakbond is een organisatie van werknemers die samenwerkt om gezamenlijke belangen, zoals betere arbeidsvoorwaarden en rechten, te behartigen.

4. In welke mate heeft de economische en sociale ongelijkheid in Frankrijk invloed op het hoge aantal stakingen?

Het nieuwe pensioenplan van Macron in 2018 schoot bij veel Fransen in het verkeerde keelgat. Macron wilde de 40 bestaande pensioenstelsels vervangen voor 1 nieuw stelsel. Veel Fransen vreesden dat ze door dat nieuwe plan langer moesten doorwerken en dat de premies voor pensioenen flink zouden gaan stijgen. Dit leidde tot een protest tegen dat nieuwe plan. Uiteindelijk groeide het protest uit tot een algeheel protest tegen de toenmalige sociale omstandigheden. Ook werd de onvrede voor president Macron geuit, die door velen werd gezien als "de president voor de rijken."

Waarom president voor de rijken?

Toen in 2023 er opnieuw een plan kwam met betrekking tot het verhogen van de pensioenleeftijd, trokken weer veel Fransen de straat op. Door de hoge inflatie in 2023 hadden veel Fransen moeite om het hoofd boven water te houden. Voor velen waren de kosten voor levensonderhoud onbetaalbaar geworden. Tevens groeide de kloof tussen de rijkste 1 procent van Frankrijk en de rest aanzienlijk. Een protestant zei: "Frankrijk is een rijk land, ze zoeken het geld bij de verkeerde. Met slechts een paar procent extra belasting voor de allerrijksten zouden we uit de problemen zijn." Econoom Gabriel Zucman stelde het volgende aan de kaak: "De 370 Franse huishoudens met de hoogste inkomens betalen een effectief belastingtarief van slechts 2 procent."

Wat waren die toenmalige sociale omstandigheden?

Het ging vooral om de slecht functionerende diensten die vaak in een zeer slechte staat verkeerden. Denk aan ziekenhuizen, gevangenissen of scholen. Frankrijk-correspondent Stefan de Vries (2019) geeft aan: "Als je in Frankrijk rondloopt, is het op veel plekken een puinhoop. Het hangt met plakband aan elkaar en veel mensen hebben daar genoeg van. Zij betalen relatief veel belasting, maar krijgen er weinig voor terug. Ook vinden onder andere onderwijzers dat zij te weinig verdienen." Door de ingevoerde brandstoftaks werd het leven van de onderste laag van de samenleving een stuk duurder, wat zorgde voor sociale ongelijkheid. En door die toenemende sociale ongelijkheid kwamen er meer protesten.

In 2019 erkende Macron dat de ongelijkheid sterk toenam. Hij vond ook dat de bewoners van de banlieues gevangen zaten in een vorm van sociaal huisarrest. Daarom vond Macron dat de overheid sociale rechtvaardigheid moest garanderen. Het probleem was dat Macron dit nooit echt heeft doorgedrukt en hij het als een kleine zorg beschouwde. Hierdoor kwamen de bewoners van de banlieues en andere gemeenschappen in Frankrijk steeds meer in opstand. Ze voelden zich vaak in de steek gelaten door de Franse overheid en Macron. Ze geloofden ook niet meer in de beloften die hij maakte. Het gebrek aan concrete actie om sociale rechtvaardigheid te bevorderen leidde tot groeiende frustratie en ontevredenheid onder degenen die het hardst werden getroffen door de toenemende ongelijkheid.

5. Wat leveren de protesten in Frankrijk op?

Frankrijk heeft vele protesten gehad. Maar leveren de protesten daadwerkelijk wat op? Zeker niet alle protesten in Frankrijk hebben tot concrete resultaten geleid, maar een aantal wel.

Bijvoorbeeld het boerenprotest in 1991. Bij dit protest werd Parijs op zijn kop gezet door 100.000 tractoren met boze boeren. Het protest werd gehouden tegen import van goedkope landbouwproducten. Door deze goedkope import hadden de Franse boeren namelijk minder werk. Het protest begon met het blokkeren van wegen, maar leidde snel tot vernielingen en gevechten met de politie. Na 3 weken geeft de toenmalige president, Mitterrand, toe. Hij doet concrete toezeggingen die tegemoetkomen aan de eisen van de boeren.

Een ander voorbeeld van een protest met succes is het protest dat plaatsvondt in 1995. Deze keer keerden de Fransen zich tegen plannen om sociale regelingen aan te passen. Denk aan aanpassing van de pensioenleeftijd en de privatisering van het openbaar vervoer. Na maandenlang staken behaalden de Fransen hun doel. De toenmalige president, Chirac, schrapte onder andere het reorganisatieplan voor het openbaar vervoer.

Een meer recent protest is het boerenprotest dat de afgelopen weken heeft plaatsgevonden. De boeren zijn ontevreden. Ze vinden dat ze niet genoeg betaald krijgen. Ook zijn er nu veel nieuwe regels waar boeren zich aan moeten houden. De boeren vinden dat ze hierin niet gecompenseerd worden door de overheid. "We kunnen niet meer leven van ons werk", zei een 61 jarige boer. Ook deze protesten zijn niet voor niets geweest. De Franse overheid was namelijk van plan om de belasting op landbouwdiesel te verhogen, maar om de boeren tegemoet te komen voeren ze deze nieuwe regel niet door.

Naast dat de protesten positieve gevolgen kunnen hebben, zijn er ook negatieve gevolgen. Zo waren er protesten die eerder reellen genoemd kunnen worden. Er werd in 2023 een 17-jarige jongen, genaamd Nahel, doodgeschoten in Nanterre. De jongen krijgt bij een verkeerscontrole het bevel van de politie om zijn auto tot stilstand te brengen, dit deed hij niet. De jongen werd door de politie in zijn borst geschoten en later overleed hij aan zijn verwondingen. Na de dood van Nahel riep zijn moeder op om mee te lopen in een protestmars. "Ik smeek het je, kom allemaal, voor mijn zoon", riep ze op.

Deze protesten waren bedoeld om het onrecht en machtsmisbruik in Frankrijk tegen te gaan. De protesten liepen alleen uit in rellen. Hoe meer informatie er naar buiten kwam over het incident, hoe meer onrust er ontstond in de stad Nanterre. Er werden tientallen auto's in de fik gestoken en ook werden er tientallen mensen gearresteerd.

De rellen verspreidden zich over het hele land en leidde tot flinke schade. Volgens de leider van de Franse werkgeversorganisatie Medef bedraagt de materiële schade meer dan 1 miljard euro. Er is veel schade aan winkels, politiebureaus, gemeentehuizen en allerlei andere soorten gebouwen. Zo hebben protesten dus ook negatieve effecten.

Conclusie

In dit PWS is er onderzoek gedaan om tot een antwoord te komen op de hoofdvraag: "Om welke redenen staken en demonstrieren de Fransen zo veel, en in hoeverre verschilt dit met Nederland?". Deze vraag wordt beantwoord met behulp van deelvragen. Hieronder een samenvatting van de deelvragen.

In Frankrijk worden arbeidsomstandigheden geregeld door een collectieve arbeidsovereenkomst (cao), inclusief een feitelijke werkweek van 35 uur, veel feestdagen en vakantiedagen en goede verlofregelingen. Ondanks een redelijk hoog salaris voelen werknemers zich vaak niet gewaardeerd en ervaren zij hoge werkdruk en politieke spanningen op de werkvloer, wat bijdraagt aan ontevredenheid en stakingen.

Het verschil in het aantal stakingen tussen Frankrijk en Nederland komt voort uit verschillen in overlegcultuur, ideologische strijd en klassenverschillen. Nederlanders overleggen eerst en staken als laatste redmiddel, terwijl Fransen staken als fundamenteel recht om ideologische standpunten kracht bij te zetten. Vakbonden spelen in beide landen een belangrijke rol bij stakingen, die voortkomen uit zorgen over economische rechtvaardigheid en sociale ongelijkheid. Staken wordt gezien als middel om collectief ongenoegen te uiten en veranderingen te eisen.

In Nederland bleek het boerenprotest tegen het stikstofbeleid, georganiseerd door Farmers Defence Force, het meest bij mensen te blijven hangen. Dit protest ontstond als reactie op overheidsplannen om de veestapel te halveren en de stikstofuitstoot te verminderen. Ondanks massale bijeenkomsten, inclusief het blokkeren van snelwegen met tractoren, leidden de protesten niet tot intrekking van de overheidsmaatregelen, maar zorgden wel voor compromissen en invloed op het maatschappelijk debat over landbouwbeleid.

In Frankrijk was het opmerkelijke protest van de 'gele hesjes' het meest memorabel. Dit protest ontstond in 2018 tegen een voorgestelde belastingverhoging op autobrandstof. De gele hesjes, voornamelijk afkomstig uit plattelandsgebieden en werkzoekenden, voelden zich onrechtvaardig behandeld en mobiliseerden massale demonstraties, die tolpoorten en rotondes bezetten door het hele land. Het protest weerspiegelde bredere zorgen over werkgelegenheid, voorzieningen op het platteland en de economische onzekerheid onder een deel van de Franse bevolking.

De geschiedenis van arbeidersprotesten en vakbonden in Frankrijk heeft diepgaande invloed gehad op sociale en politieke ontwikkelingen. Van middeleeuwse opstanden tot de Franse Revolutie en de CFDT-vakbond vanaf 1964, hebben arbeiders gestreden voor arbeidsrechten en sociale rechtvaardigheid, wat de Franse samenleving blijvend heeft gevormd.

Frankrijk heeft ook vele stakingen door de sociale en economische ongelijkheid dat speelt in het land. Het pensioenplan van Macron in 2018 leidde tot vrees voor verhoogde

pensioenleeftijd en premies, wat uitmondde in bredere protesten tegen sociale ongelijkheid en tekortschietende openbare diensten. Ondanks erkenning van toenemende ongelijkheid door Macron in 2019, leidde het gebrek aan concrete actie tot groeiende frustratie en ontevredenheid.

Protesten in Frankrijk hebben wisselende resultaten. Succesvolle voorbeelden zijn onder meer het boerenprotest in 1991 en het protest tegen sociale regelingen in 1995, die concrete veranderingen teweegbrachten. Recentere boerenprotesten resulteerden bijvoorbeeld in het terugdraaien van geplande belastingverhogingen. Echter, sommige protesten zijn uitgelopen tot rellen, zoals het protest na de dood van de 17-jarige Nahel in 2023, met aanzienlijke materiële schade tot gevolg. Deze incidenten illustreren de diverse impact van protesten in Frankrijk.

Om de hoofdvraag te beantwoorden kan er gesteld worden dat zowel Frankrijk als Nederland te maken heeft met stakingen en demonstraties, maar om verschillende redenen en met verschillende benaderingen. In Frankrijk worden net als in Nederland arbeidsomstandigheden gereguleerd door collectieve arbeidsovereenkomsten, wat ondanks voordelen zoals een 35-urige werkweek en veel vakantiedagen, toch leidt tot gevoelens van onwaardering en hoge werkdruk onder werknemers. Dit resulteert vaak in stakingen. Het verschil in het aantal stakingen tussen Frankrijk en Nederland kan worden toegeschreven aan verschillen in overlegcultuur, ideologische strijd en klassenverschillen. Nederlanders kiezen liever vaak eerst overleg voordat ze tot staking overgaan, terwijl stakingen in Frankrijk worden gezien als een fundamenteel recht om ideologische standpunten te benadrukken.

Evaluatie Ralph

Hoe was de samenwerking/taakverdeling?

Onze taakverdeling liep goed. We hadden al redelijk snel afgesproken wie wat ging doen, en we waren beiden tevreden met de verdeling. Ondanks dat we een taakverdeling hadden, hebben we elkaar wel vaak geholpen als iemand er niet uitkwam bij zijn deelvraag.

Wat ging er goed?

Onze taakverdeling was dus goed. De samenwerking ging ook goed. We waren het vrijwel altijd met elkaar eens, en waren we dit niet, dan kwam het in goed overleg tot een overeenstemming.

Wat ging er niet goed?

Ik vind dat vrijwel alles soepel en goed verliep.

Wat vind ik van het eindresultaat?

Ik ben blij met ons eindresultaat. Ik vind dat we een goed pws hebben gemaakt.

Evaluatie Jip

Hoe was de samenwerking/taakverdeling?

We hebben voordat we aan de slag gingen een goede taakverdeling gemaakt met wie, welke deelvraag/ stuk zou gaan maken. En we hebben ook netjes aan die verdeling gehouden waardoor de samenwerking top is verlopen

Wat ging er goed?

Het maken van een goed plan van aanpak is goed gegaan waardoor het maken van het pws ook goed is verlopen. We waren het vrijwel overal met elkaar eens en ik vind ook dat we een goed profielwerkstuk hebben gemaakt.

Wat ging er niet goed?

Misschien hadden we toen we de deelvragen in ons plan van aanpak hadden gezet ook moeten kijken naar het aantal goede, vindbare bronnen. We hadden bij de laatste 2 deelvragen namelijk wat moeite om goede bronnen erbij te vinden.

Wat vind ik van het resultaat?

Ik vind dat we een mooi eindresultaat hebben en dat we een interessant/origineel profielwerkstuk hebben gemaakt.

Bronvermelding

Deelvraag 1

Creton, R. (2017, 26 april). *In Zweden is vaderschapsverlof van drie maanden 'heel normaal'* NOS. Geraadpleegd op 10 juli 2023, van <https://nos.nl/artikel/2170335-in-zweden-is-vaderschapsverlof-van-drie-maanden-heel-nor-maal>

Frijters, S (2022, 25 juli). *Alleen Grieken hebben minder feestdagen, en met vakantiedagen staat Nederland ook niet aan top.* volkskrant. Geraadpleegd op 10 juli 2023, van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/alleen-grieken-hebben-minder-feestdagen-en-met-vakantiedagen-staat-nederland-ook-niet-aan-top~beb9e33d/>

deONDERNEMER (2023, 25 juni) *Eurostat-onderzoek: Nederland heeft in de EU de gemiddeld kortste werkweek.* Geraadpleegd op 10 juli 2023, van <https://www.deondernemer.nl/personeel/eurostat-onderzoek-nederland-heeft-in-de-eu-de-gemiddeld-kortste-werkweek~39c1934?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Rijksoverheid (z.d.) *Wat is een cao?* Geraadpleegd op 10 juli 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/arbeidsovereenkomst-en-cao/vraag-en-antwoord/wat-is-een-cao>

Deelvraag 2

Bos, R. (2023, 18 januari). *Waarom staken de Fransen zo ontzettend veel?* quest. Geraadpleegd op 20 november 2023, van <https://www.quest.nl/maatschappij/cultuur/a42528874/waarom-staken-de-fransen-zo-ontzettend-veel/>

NOS nieuws (Red.). (2022, 22 juni). *Tienduizenden boeren maken vuist tegen kabinet, actie leidt tot chaos op wegen.* nos. Geraadpleegd op 25 november 2023, van <https://nos.nl/collectie/13901/artikel/2433672-tienduizenden-boeren-maken-vuist-tegen-kabinet-actie-leidt-tot-chaos-op-wegen>

NPO (Red.). (2018, 22 augustus). *Waarom protesteren ze in Frankrijk zoveel?* npokennis. Geraadpleegd op 21 november 2023, van <https://npokennis.nl/longread/7860/waarom-protesteren-ze-in-frankrijk-zoveel>

Wikipedia-bijdragers. (2019, 1 oktober). *Boerenprotesten tegen stikstofbeleid.* wikipedia. Geraadpleegd op 25 november 2023, van https://nl.wikipedia.org/wiki/Boerenprotesten_tegen_stikstofbeleid

Wikipedia-bijdragers. (2018, 24 november). *Protestbeweging van de gele hesjes*.
Wikipedia. Geraadpleegd op 26 november 2023, van
https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Protestbeweging_van_de_gele_hesjes&action=info

Deelvraag 3

Historymaps (2023, 15 maart) *Jacquerie Boerenopstand*. Solidair Geraadpleegd op 7 december 2023, van
<https://history-maps.com/nl/story/Hundred-Years-War/event/Jacquerie-Peasant-Revolt>

Moens, S. (2021, 10 maart) *De Commune van Parijs: Toen de arbeiders de hemel bestormden*. Geraadpleegd 7 december 2023, van
<https://www.solidair.org/artikels/de-commune-van-parijs-toen-de-arbeiders-de-hemel-bestormden>

Deelvraag 4

BNNVara (2019, 5 februari) *Macron erkent fouten, groeiende ongelijkheid*. Geraadpleegd op 14 december 2023, van
<https://www.bnnvara.nl/joop/artikelen/macron-erkent-fouten-groeiende-ongelijkheid>

Koenis, K. (2019, 5 december) *Sociale crisis in Frankrijk: dit is waarom er vandaag wordt gestaakt*. RTL. Geraadpleegd op 14 december, van
<https://www.rtlnieuws.nl/economie/artikel/4944426/sociale-crisis-frankrijk-staking-pensioen-ov-vakbond-werkloosheid>

Rabaey, M. (2023, 24 maart) *Worden dwang, ongelijkheid en vervreemding de nieuwe Franse norm?* Demorgen. Geraadpleegd op 14 december, van
<https://www.demorgen.be/meningen/worden-dwang-ongelijkheid-en-vervreemding-de-nieuwe-franse-norm~ba53f4e6/?referrer=https://www.google.com/&referrer=https://www.google.com/>

Deelvraag 5

RTLnieuws (2023, 28 juni) *Dit is de 17-jarige jongen die door de Franse politie werd doodgeschoten*. Geraadpleegd op 2 februari 2024, van
<https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/buitenland/artikel/5393191/nahel-nael-doodgeschoten-frankrijk-jongen-macron-boos>

RTLnieuws (2024, 26 januari) *Frans boerenprotest nadert Parijs, premier komt met maatregelen*. Geraadpleegd op 1 februari 2024, van
<https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/buitenland/artikel/5431645/parijs-boeren-frankrijk-boerenprotest-duitsland>

RTLnieuws (2023, 4 juli) *Voorlopige schatting: meer dan 1 miljard euro schade door Franse rellen*. Geraadpleegd op 2 februari 2024, van <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/buitenland/artikel/5394169/1-miljard-euro-schade-frankrijk-rellen>

Nos. (2024, 26 januari) *Franse premier komt boeren tegemoet en schrappt belastingverhoging diesel*. Geraadpleegd op 1 februari 2024, van <https://nos.nl/artikel/2506396-franse-premier-komt-boeren-tegemoet-en-schrapt-belastingverhoging-diesel>

Logboek

Format logboek

Datum	Actie	Wie	Tijd (pp)	Resultaten van deze actie	Overige info/geraadpleegde bronnen
4-4-23	Oriëntatie vakkeuze + groepje	Ralph en Jip	3 uur	Wij hebben samen gekozen om Frans te kiezen als vak	
10-7-23	onderwerp kiezen	Ralph en Jip	5 uur	We hebben de staking cultuur in Frankrijk als onderwerp gekozen	
10-7-23	Eerste versie van plan van aanpak gemaakt en hoofd- en deelvragen opstellen	Ralph en Jip	2 uur	Hieruit is onze hoofdvraag uitgekomen: 'Om welke redenen staken de Fransen zoveel en in hoeverre verschilt dit met Nederland?'	-
10-7-23	Uitgebreid literatuuronderzoek gedaan	Ralph en Jip	3 uur	Sites gezocht die we kunnen gebruiken voor ons pws	NOS, RTL, Rijksoverheid
11-07-23	Afbakening en plan van aanpak	Ralph en Jip	5	Begonnen aan plan van aanpak	Verplichte werkmiddag
06-9-23	plan van aanpak aangepast	Ralph en Jip	2 uur	Met behulp van feedback op ons plan van aanpak hebben we de puntjes op de i gezet.	
25-9-23	Beginnen ruwe versie	Ralph en Jip	4 uur	Jip heeft begin gemaakt aan inleiding, Ralph aan	verplichte werkmiddag

	PWS			eerste deelvraag.	Bronnen deelvraag 1 (Nos, volkskrant, rijksoverheid, de onderenemer)	
02-10-23	Maken voorblad	Jip	2 uur	Jip heeft voorblad gemaakt	Via canva	
week 40	deelvraag 1 maken	Ralph	3		bronnen deelvraag 1	
week 41	Inleiding en deelvraag 1 af	Ralph en Jip	6 uur	Verspreid over week 41 hebben wij de inleiding en deelvraag 1 afgemaakt.	Bronnen deelvraag 1	
20-10-23	voorbereiding onderzoek Arendshof	Ralph en Jip	2 uur	We hebben nagedacht en opgeschreven wat we zouden willen vragen/onderzoeken en waar en wanneer etc.		
23-10-23	Onderzoek in arendshof	Ralph en Jip	4 uur	Wij hebben een onderzoek met 50 voorbijgangers uitgevoerd in Arendshof.		
24-10-23	Verwerking onderzoek arendshof	Jip	4 uur			
week 47	Deelvraag 2 maken	Jip	6 uur	Verspreid over week 47 heeft Jip deelvraag 2 gemaakt.	bronnen deelvraag 2 (quest, nos, npo, wikipedia)	
week 49	Deelvraag 3 maken	Ralph	5 uur	Verspreid over week 49 heeft Ralph deelvraag 3 gemaakt.	bronnen deelvraag 3 (historymaps, solidarair)	
week 50	Deelvraag 4 bronnen zoeken	Jip	2 uur	Verspreid over week 50 heeft Jip bronnen gezocht voor deelvraag 4. (waren moeilijk te vinden)	bronnen deelvraag 4 (bnnvara, rtl, demorgen)	
week 1	Deelvraag 4 maken	Jip	4 uur	verspreid over week 1 heeft Jip deelvraag 4 gemaakt.	bronnen deelvraag 4	
09-01-24 + 10-01-24	Deelvraag 5 bronnen zoeken	Ralph	2 uur	Verspreid over week 2 heeft Ralph bronnen gezocht voor deelvraag 5	bronnen deelvraag 5 (rtl, nos)	

13-01-24 t/m 18-01-24	Deelvraag 5 maken	Ralph	5 uur	Ralph heeft deelvraag 5 gemaakt.	bronnen deelvraag 5	
02-02-20 24	Conclusie maken	Ralph en Jip	4 uur	Samen de conclusie gemaakt		
07-02-24	Bronnenlijst	Jip en Ralph	2 uur	Alle bronnen in APA gezet		
08-02-24	Puntjes op de i zetten	Jip en Ralph	5 uur	We hebben alles nog een keer nagekeken op opbouw, spelfouten etc		
08-02-24	printen	Ralph en Jip	1 uur			